

YHDESSÄ OLEMME ENEMMÄN

Yhteistyömenetelmien kehittäminen Äänekosken aikuis- ja perhesosiaalityön ja Äänekosken seurakunnan diakoniatyön välille

Suvi Lupsakko

Opinnäytetyö, syksy 2017

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakoni

TIIVISTELMÄ

Lupsakko, Suvi. YHDESSÄ OLEMME ENEMMÄN -Yhteistyömenetelmien kehittäminen Äänekosken aikuis- ja perhesosiaalityön ja Äänekosken seurakunnan diakoniatyön välille. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki, syksy 2017, 35 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (AMK) + kirkon diakoniatyön virkakelpoisuus.

Opinnäytetyö käsittelee yhteistyötä ja sen kehittämistä sosiaalityön ja diakoniatyön välillä, toimintaympäristö oli Keski-Suomalainen Äänekosken kaupunki ja Äänekosken evankelis-luterilainen seurakunta. Tarkoituksena oli kehittää yhteistyötä ja löytää uusia yhteistyömenetelmiä.

Yhteistyön kehittämistä toteutettiin osana olemassa olevaa verkostotyötä. Aineistoa syntyi yhteistyöpalaverissa, johon osallistui aikuis- ja perhesosiaalityön ja diakoniatyön työntekijät. Yhteistyöpalaveri toteutettiin keväällä 2017. Opinnäytetyö on kehittämispainotteinen.

Yhteistyötä on tutkittu aiemminkin useissa eri tutkimuksissa, mutta kirjoja aiheesta ei vielä ole. Tässä opinnäytetyössä käytettiin teoriaosuudessa aiempia tutkimuksia, lakiteks-tejä, muuta sosiaalityötä, diakoniatyötä ja yhteistyötä käsittelevää kirjallisuutta.

Yhteistyön kehittäminen koettiin merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Keskusteluissa tuli esille, että asiakkaisen moninaiset haasteet sekä työn kuormittavuus ovat työntekijöiden arkea. Yhteistyö oli helpompaa yhteisillä sovituilla suunnitelmilla ja toimintatavoilla.

Tärkeimmät yhteistyön kehittämisideat ja yhteistyön toteuttaminen onnistuvat säännöllisillä tapaamisilla, työnohjaukselliset keskustelut ja avoimet keskustelut asiakkaiden kanssa.

Asiasanat: asiakas, sosiaalityö, diakoniatyö, yhteistyö, sosiaalityöntekijä, diakoniatyöntekijä

ABSTRACT

Lupsakko, Suvi. TOGETHER WE ARE MORE – Developing Co-operation methods between Social services of Äänekoski Municipality and diaconal work of Äänekoski Congregation. Diaconia University of Applied Sciences, Pieksämäki, autumn 2017, 35 p.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, specialization in diaconal social work, bachelor of Social Services (University of Applied Sciences UAS) + qualification for positions in diaconal work.

This thesis deals with co-operation and its improvement between social services of the municipality and diaconal work of the congregation. The frame of reference was the city of Äänekoski, situated in Central Finland, and the Evangelical Lutheran Congregation of Äänekoski. The purpose of this study was to promote co-operation between the two parties and to find new methods to collaborate.

Improving co-operation methods was done within existing network. The material was gathered from a collaborative meeting with employees from both social services and diaconal work. The collaborative meeting was held in the spring 2017. This is a development oriented thesis.

Several studies on collaboration can be found, but not in books particular studies dealing with collaboration between social services and diaconal work. The theoretical section of this thesis consists of previous research, legal documents, other literature that deals with collaboration between social work and welfare work of congregations.

Improving collaboration was found meaningful and important. During the discussion it came out that clients' various challenges and the strain of work are part of employees' everyday life. Collaboration is easier with commonly agreed plans and approach.

Regular meetings, mentoring conversations and open conversations with clients formed the key factors in enabling successful collaboration and making development plans for the collaboration.

Keywords: Client, Social work, Diaconal work, Collaboration, Social worker, Diaconal worker

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	6
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	8
2.1. Vähävaraisuus ja sen määrittely	10
2.1.1. Raamatun köyhät	11
2.1.2. Köyhyys diakoniatyön näkökulmasta	12
2.1.3. Köyhyys sosiaalityön näkökulmasta	12
2.2. Taloudellisen auttamisen lähtökohdat ja menetelmät	13
2.2.1. Sosiaalityön taloudellinen auttaminen	14
2.2.2. Diakoniatyön taloudellinen auttaminen	14
2.3. Yhteistyötavat	16
2.3.1. Parityöskentely	17
2.3.2. Ruokapankki	17
2.3.3. Ruokapankin tulo Suomeen	18
3. OPINNYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITEET	18
3.1. Ammatilliset lähtökohdat	19
3.2. Yhteistyötahot	20
3.2.1. Äänekosken kaupungin aikuis- ja perhesosiaalityö	20
3.2.2. Äänekosken evankelis-luterilainen seurakunta	21
4. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
4.1. Kehittämispainotteinen opinnäytetyö	23
4.2. Prosessin kuvaus	24
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	26
5.1. Opinnäytetyön prosessin arviointi	26
5.2. Tulokset	28
5.3. Ammatillinen kasvu	29
5.4. Eettisyys ja luotettavuus	31
5.5. Jatkokehittämisaiehet	32
5.6. Pohdinta	33
LÄHTEET	34

JOHDANTO

Opinnäytetyöni oli pieni osa suurempaa kehitysprosessia varsinkin sosiaalityössä, mutta palaute oli kannustavaa ja työn kehittäminen jatkuu edelleen. Yhteistyö on meille kaikille keskeinen selviytymisen strategia, taakkojen jakaminen ja voimien yhdistäminen, se hyödyttää kaikkia osapuolia.

Olen työskennellyt sosiaali- ja terveysalalla kohta kaksikymmentä vuotta ja kahden ammatillisen koulutuksen myötä olen saanut olla näköalapaikalla mukana asiakkaiden elämässä. Alkuaikoina hoitoapulaisen roolissa tutustuin erityisryhmän arkeen keskuslaitoksessa ja päätti huimaa ajatus kuinka kokematon työtehtävissä olin. Vuosien saatossa olen ollut mukana kehitysvammaisten, vanhusten, työttömien ja mielenterveyskuntoutujien arjessa rinnalla kulkijana. Asiakkaiden erityistarpeet olivat hieman erilaiset, mutta elämän perusasioden haastavuudet olivat kuitenkin saman tyyppisiä.

Yhteiskunnan ja työelämän muutokset ovat olleet suuria tämän kahdenkymmenen vuoden aikana, 1980-luvulla oli asiakkaille aikaa ja taloudellisia resursseja oli hyvin käytössä. Ei ollut mitenkään kummallista, että asiakkaiden kanssa lähdettiin viikoksi rantalomalle Välimeren rannoille. Oli aikaa istahtaa ja pitää asiakkaan kädestä kiinni, kuunnellen kuinka hän katsoi maailmaa. Kaikki tämä sai kovan muutoksen 1990-luvun alkupuolella alkanut laman myötä. Suomesta katosivat rahat ja työpaikat, kurjuus tuli osaksi arkea suurelle osalle suomalaisista.

1990-luvun lamassa työelämässä tapahtui suuriakin rakenteellisia muutoksia, vakansseja ja virkoja lopetettiin. Työ piti tehdä pienemmillä henkilöstö- ja budjettiresursseilla, mielestäni asiakkaiden kustannuksella. Työntekijöiden vähyys ja uudelleen tehtävien suunnittelu on tuonut työuupumusta ja loppuun palamista. Lisäksi olemme joutuneet kehittämään uusia avustusmuotoja, esim. kirkon ruokapankki, jonka piti olla vain tilapäinen ja hetkellinen avustusmuoto.

Suomessa on ollut historiassaan ennenkin hätää, puutetta ja pulaa aineellisista tarvikkeista, mutta niistä on kansana selvitty. Nyt tämä hetkellinen tila suomalaisten arjessa on tullut pysyväksi ja tämä kaksikymmentä vuotta on näyttänyt, ettei tilanne ainakaan helpotu.

Viimeisin pidempiaikainen työni on ollut toimeentulotuen ja välitystiliin liittyvien asioiden parissa. Ihmisille toimeentulotuki on viimesijainen etuus, mikä on monelle hyvinkin säännöllinen tulo. Tämä asia on koskettanut minua henkilökohtaisesti viimevuosien ajan ja opiskelujen alkuvaiheessa opinnäytetyön aihetta etsiessäni oli valinta hyvinkin selkeä. Diakoniaopinnot ovat antaneet minulle uuden näkökulman tähän ihmisten vähätuloiseen arkeen ja halusinkin perehtyä asiaan tarkemmin.

Köyhyyden määrittely on jotenkin epäkiitollinen aihe, valtakunnan johtajat antavat lausuntoja ja ministeriötasolla määritellään, kuka on köyhä. Teoreettisen viitekehyksen kautta perehtyessä aiheeseen määrittelyt ovat hyvinkin laveita ja tulkinnan varaisia. Sosiaalitoimistossa ja Kelalla on selkeä laskentaohjelma käytössä, minkä avulla määritellään, onko asiakas oikeutettu toimeentulotukeen. Diakoniatyössä on omat määrittelynsä, mutta jokainen seurakunta voi itse määritellä taloudellisen tuen antamisesta ja se onkin mielestäni asiakaslähtöisempää.

Ihmisten arjen haasteet ovat hyvin moninaisia, siihen liittyy taloudelliset huolet sekä monet muut asiat jotka sitä sivuavat. Työntekijänähän emme voi muuttua puhtaiksi euroiksi joilla asiakkaiden elämän haasteet olisivat selvitetty, mutta voimme olla heille rinnalla kulkijoita. Asiakkaat ovat tuskastuneita tilanteeseensa ja näkevät tilanteessaan ratkaisuna ainoastaan lakujen maksamisen sekä veloista selviämisen. Työntekijänä meillä on valtava vaikuttamisen mahdollisuus, kuinka saamme asiakkaan elämään toivoa ja uskoa tulevaisuuteen.

Äänekosken kaupungin perhe- ja aikuissosiaalityön yksikössä nousi esille ehdotus, että kuinka yhteistyötä voidaan kehittää seurakunnan kanssa ja siihen tarvitaan vastuuhenkilö. Taloudellinen auttaminen sekä asiakkaan kokonaisvaltainen kohtaaminen on molemmille toimijoille päivittäisissä kohtaamisissa asiakkaiden kanssa. Opiskelijana toin halukkuuteni esille työskentelyyn, koska diakoniatyön osalta asia on minulle uutta ja sosiaalialan auttamistyö on jo tuttua. Näiden yhdistäminen asiakkaalle kokonaisvaltaiseksi auttamisen työvälineeksi on varmasti molempien toimijoiden etu ja asiakkaalle luodaan mahdollisuus saada moniammatillinen tuki arkeen. On luontevaa tehdä yhteistyötä kun molemmilla toimijoilla ovat samanlaiset arvopohjat ja perustat auttamistyöhön.

Oma kiinnostukseni ihmisen kokonaisvaltaiseen auttamiseen ja sosiaalityön muutos herättivät kiinnostuksen työn kehittämiseen. Kuinka voisimme tulevana ammattilaisina kohdentaa ammattitaitoa mahdollisimman hyvin ja asiakaslähtöisesti nykyisillä työresursseilla, voisimmeko tiivistää toimijoina yhteistyötä?

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Kartoitin tämän kehittämispainotteisen opinnäytetyön tietoperustaa diakonia- ja sosiaalityön teoriatiedon avulla. Olen hakenut Theseukset opinnäytetöitä sekä käyttänyt kirjastojen hakuohjelmia teoksista. Näistä muodostuu tietoperusta työlleni.

Opinnäytetyöni teoriaosuuden keskeisiä asioita ovat asiakkaiden taloudellisen sosiaalisen aseman, köyhyyden määrittelyä, taloudelliset tuet ja verkostoituva yhteistyö seurakunnan ja aikuis- ja perhesosiaalityön välillä. Työn tarpeellisuus nousi esille Äänekosken kaupungin perhe- ja aikuissosiaalityön yksikössä, koska sosiaalityössä tapahtui toiminnallinen muutos 1.1.2017 perustoimeentulotuen käsittelyn siirtyessä Kelalle. Sosiaalityötä kehitetään sekä suunnitellaan uudesta näkökulmasta uusien toimintatapojen löytämisen näkökulmasta verkostoitumalla aktiivisemmin paikallisten toimijoiden kanssa.

Kun tarkastelemme sosiaali- ja diakoniatyötä, niin molemmissa on tavoitteena auttaa vähävaraisia ja heikoimassa taloudellisessa asemassa olevia äänekoskelaisia. Sosiaalityössä on käytössä toimeentulotukilaki, mikä määrittelee asiakkaiden taloudellisen auttamisen ja diakoniatyössä on laaja-alaisempi auttamisen näkökulma asiakkaan kohtaamisessa.

Tein aineistohakua kirjastossa sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden sekä tutkimustöiden hakuina. En löytänyt julkaistua laajaa tutkimusta aiheesta diakonia- ja sosiaalityön yhteistyöstä, mutta löysin opinnäytetöitä AMK, ylemmän AMK opinnäytetöitä ja yliopiston sosiaalityön pro gradu-tutkielman, joissa aiheena oli diakonia- ja sosiaalityön yhteistyönäkökulma, joista valitsin kolme työtä.

Teija Tuomela on tehnyt vuonna 2010 Pieksämäen Diakonia-ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman ylempi AMK opinnäytetyön aiheesta ”Yhteinen hyvä - Yhteinen asia”. Toiminnallisen tutkimuksen sekä kehittämistehtävän aiheena oli yhteistyön kehittäminen Mäntyharjun kunnan sosiaalityön ja Mäntyharjun seurakunnan diakonia-

työn välillä. Tuominen oli kiinnostunut selvittämään myös jo aiempia yhteistyökokemuksia sekä toiveita uusista toimintamalleista toimijoiden näkökulmista. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Haastateltavina oli sosiaalityön ja diakoniatyön työntekijöitä; johtava sosiaalityöntekijä, sosiaalityöntekijä, kaksi sosiaalialanohjaajaa, kaksi perhetyöntekijää, päihdehoitaja, asuntosihtööri, palvelusihtööri, kaksi diakoniaa ja kaksi diakoniatyön sijaista (Tuomela 2010, 2, 53.)

Tutkimustulosten perusteella merkittäviä tuloksia olivat toiveet yhteisistä kotikäynneistä, yhteistyöpalaverit ja työnohjauksellisten keskustelujen tarve. Tuomelan mukaan nuoremmilla toimijoilla oli enemmän kiinnostusta yhteistyöhön kuin vanhemmilla työntekijöillä. Kuitenkin kokemuksena ja käytännön työhön koettiin tarpeelliseksi, että yhteistyö keventää työntekijöiden taakkaa ja töitä voidaan jakaa eri organisaatioiden välillä. Toisen organisaation toiminnasta ja mahdollisuuksista ei ollut riittävästi kuitenkaan tietoa mihin toivottiin parannusta. Paajanen korosti, että kuten jo aikaisemmissa tutkimuksissa esille noussut opinnäytetyön tarpeellisuus oli tärkeä, koska yhteiskunnalliset muutokset haastavat työntekijöitä sekä työntekijän arjen kiire haastavat heitä suoriutumaan työstä (Tuomela 2010, 66.)

Teija Tuomela kirjoittaa, että tutkimuksen tekeminen oli avartava ja ymmärrystä lisäävä kokemus. Pienen kunnan ja seurakunnan yhteistyössä on suuri voimavara, minkä yhdistäminen on asiakkaan parhaaksi. Yhteisten asiakkaiden päällekkäisissä työtehtävissä sekä tiukkenevassa taloudellisessa tilanteessa hukataan vain resursseja (Tuomela 2010, 64-67.)

Taina Paajanen on tehnyt vuonna 2008 Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitoksella pro gradu-tutkielman aiheesta ”Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä”. Laadullisen tutkimuksen hän toteutti teemahaastatteluna haastatteleamalla viittä sosiaalityöntekijää ja viittä diakoniatyöntekijää. Tutkimuksen aiheena oli sosiaalityön ja diakoniatyön välinen kumppanuus sekä kiinnostuksen kohteena oli toiveet yhteistyökumppaneille tulevaisuudessa ja mahdollisista yhteistyön esteistä (Paajanen 2008, 2.)

Tutkimustuloksen perusteella Paajanen nosti esille seuraavat kaksi asiaa sosiaalityön osalta. Ensimmäisenä oli, että sosiaalityöntekijät eivät kaivanneet itselleen työparia, vaan asiakkaille työntekijää jolla oli aikaa kuunnella ja olla läsnä asiakkaalle. Toisena tutkimuksesta noussut asia oli, että sosiaalityöntekijät kokivat, että diakonien tulee toimia niin,

ettei puututa sosiaalityöntekijän tekemään työhön, koska he kokivat sen rajojen ylittämisenä sekä epäammattillisena toimintana. Paajanen oli nostanut esille diakoniatyön kannalta esille yhden tuloksen, diakoniatyöntekijät toivoivat itselleen arvostavaa ja tasavertaista työtoveria. Paajanen toi esille, että pienen aineistomäärän vuoksi ei voi tehdä mitään suuria yleistyksiä, mutta hän rohkeni tekemään tulkinnan diakonia- ja sosiaalityön välisestä suhteesta yleisellä tasolla. Sosiaali- ja diakoniatyön työntekijöiden kuvauksissa kokonaisvaltainen kohtaaminen ei enää toteutuvan kunnallisessa sosiaalityössä (Paajanen 2008, 90-91.)

Kellosalo Anne on tehnyt vuonna 2015 Diakonia-ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutusohjelmassa opinnäytetyön aiheesta ”Vain muutos on pysyvää”. Sisällönanalyysimenetelmällä sekä SWOT-analyysillä analysoitiin teemahaastattelun tuloksia millaisia näkemyksiä ja kokemuksia oli Kokkolan kaupungissa sosiaalityötä tekevilta yhteistyöstä diakoniatyön kanssa. Haastateltavina oli kuusi sosiaalipalveluiden työntekijää (Kellosalo 2015, 2.)

Kellosalo nosti työssään esille, että sosiaalityön toimijat suhtautuivat myönteisesti yhteistyöhön diakoniatyön kanssa ja osa toivoi yhteistyön tiivistyvän. Analyysissa nousi esille salassapitovelvollisuus, luottamus on toimivan yhteistyön perusasioita. Tutkimuksessa nousi esille satunnaiset asiakasohjaukset molemmin suuntaisesti. Toivomuksena olikin, että toisen toimijan työn kuvaa ja työmenetelmät tulisivat tutuiksi, näin yhteistyöhön tulisi helpommin jatkuvuutta ja suunnitelmallisuutta (Kellosalo 2015, 67.)

2.1. Vähävaraisuus ja sen määrittely

Köyhyys käsitteenä on yleensä teoreettinen käsite mikä on jaoteltu absoluuttisen ja suhteellisen köyhyyden välille. Nämä kuvaavat karkeasti kuinka absoluuttinen puute on konkreettista ruoan, juoman ja suojan puutetta sekä suhteellinen köyhyys mitä kuvataan väestön omina kokemuksina köyhyydestä. Suomessa ei ole määritelty virallisesti köyhyysrajaa, mutta Euroopan Unionin Eurostatin suosittama raja on 60 prosenttia kotitalouksien mediaanituloista (Roivanen ym. 2011, 9.)

2.1.1. Raamatun köyhät

Raamattu on uskonyhteisön tekstiä missä kuvataan uskonyhteisön tekstein tapahtumia ja tulkintoja erilaisista teksteistä. Raamatusta löytyy kristinuskon tekstien lisäksi vahva yhteiskunnallinen näkökulma, köyhyys. Teksteissä on kuvattu erilaisia tapahtumia esim. Egyptiin vietyjen nälkäpakolaisten elämä, joka muuttuikin pakkotyöläisten elämäksi. Tämän tapahtuman jälkeen on pako orjuudesta, lain saamisesta Jumalalta autiomaassa ja Kanaaninmaan valloitus. Vanhassa testamentissa on kuvattu erilaisia tapahtumia ja kuinka sosiaalishistoria on muodostunut. Toimeentuloon liittyvät kysymykset, velkaantuminen ja orjuuden synnyttämät ongelmat kulkivat luonnon olosuhteiden sekä elinkeinon vaikutusten mukana (Latvus ym. 2010, 13-20.)

Köyhyyden tutkiminen ei ole ollut koskaan tutkimusten suosikkikohde, vaan mielummin on tutkittu kuninkaita, profeettoja tai merkkihenkilöitä. Haasteena on ollut myös raamatun köyhyyden määritelmän tutkimuksessa, miten tekstit on ajoitettu ja kuinka saadaan asiallista tietoa kirjoittajan sekä hänen aikansa sosiaalisesta maailmasta. Lukijalle tulee köyhyydestä mielikuva ja ajatus, kun hän yhdistää paperilla olevat merkit ja oman mielensä kokemukset. Köyhyyden määrittäminen on vaikeaa, koska siihen liittyy laaja-alaisesti vaikuttavia asioita, tunteita kuten ahdistusta, häpeää sekä erilaisia leimoja. Ymmärrystä köyhyyden näkökulmaan on haettava myös oman tunneosaamisen kautta (Latvus ym. 2010, 22-24.)

Raamatun sananlaskujen kirjassa etsitään vastauksia sekä määrittäksiä köyhyyteen, hyvän elämän perusteita, köyhyyteen liittyvistä ennakkoluuloista sekä lähimmäisen auttamisesta. Kuitenkin ainoa, joka voi todellisuudessa määrittää köyhyyden sekä köyhyyden rajan, on köyhyydessä elävä itse. Sananlaskujen kirjassa on kuitenkin selkeästi, että ihmisen tulee auttaa toista ihmistä, lähimmäisen rakkaus. Jokaiselle meistä kuuluu ihmisarvo, joka on tulostasosta riippumaton ja perustuu näkemykseen jokaisesta Jumalan kuvaksi luoduksi olennoiksi. (Latvus ym. 2010, 33-39.)

2.1.2. Köyhyys diakoniatyön näkökulmasta

Hyvinvointi on yhteiskuntamme vastuulla eikä suinkaan kirkon tehtävä, siksi diakoniatyö kohdentuuikin etsien väliinputoajia sekä tilanteisiin joihin yhteiskunnan apu ei yllä. Lähimmäisen rakkaus, lähimmäisen palvelus ja yhteisestä vastuusta huono-osaisuuden lievittämistä on läsnä diakoniatyön ryhmätilanteissa sekä henkilökohtaisissa tapaamisissa (Helin ym. 2010, 7-8.)

Kirkkohallitus on laatinut taloudellisen auttamisen periaatteet, jotta avustuskäytännöt olisivat yhtenäisiä seurakunnissa. Taloudellinen auttaminen on määritelty kertaluonteiseksi ja se on vain osa ihmisen kokonaisauttamisessa. Tosin auttamisen kriteerit ja periaatteet voivat vaihdella seurakunnissa, koska diakoniavisiot voivat olla erilaisia (Gothóni ym. 2012, 93.)

Diakoniatyön tavoitteena on nähdä ihmisen / perheen tilanne kokonaisuutena. Asiakkaan kanssa keskustellen sekä neuvotellen koetetaan löytää välttämätöntä apua, hakea verkostoyhteistyötä ja antaa samalla sielunhoitoa. Asiakkailta on monimuotoisia ja monimutkaisia asioita hoidettavanaan, mitkä ovat monelle mahdoton yhtälö (Helin ym. 2010, 72-73.)

Köyhyys näyttäytyy diakoniatyössä erityisesti lähinnä lapsiperheiden tulotason laskuna, asunnottomuutena ja terveyspalveluista pudonneista asiakkaista. Nämä haastavat köyhyyden tilanteet näkyvät asiakkaiden arjessa välittömästi tai sitten viiveellä kuten terveyspalveluiden väliinputoajilla tai asunnottomilla (Helin ym. 2010, 118.)

2.1.3. Köyhyys sosiaalityön näkökulmasta

Sosiaalitoimiston rooli vähävaraisen asiakkaan elämässä on turvata elämisen perustarpeet eli asunto, sähkö, lääkkeet ja ruoka. Toimeentulotuki on viimesijainen etuus asiakkaan elämässä.

Aikaisemmin toimeentulotuki käsiteltiin kuntien sosiaalitoimistoissa, mutta 1.1.2017 perustoimeentulotuki siirtyi Kelan tarjoamien palvelujen joukkoon. Kuntien osaksi jäi toimeentulotuesta harkinnanvarainen- ja ennaltaehkäisevätoimeentulotuki. Laki määrittelee asiakkaan oikeuden viimesijaiseen etuuteen eli toimeentulotukeen.

”Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo. (Toimeentulotukilaki 1997.).

Perustoimeentulotuen siirtäminen Kelan palveluihin mahdollistaa yhdenvertaisuuden lisäämistä sekä toimeentulotuen alikäytön vähenemistä. (Blomgren ym. 41). Tätä toiminnan siirtoa varten Kelassa käynnistettiin Toimeentulotuki 2017-hanke, minkä tavoitteena oli suunnitella ja laittaa toimeenpano siirrosta asiakaslähtöisesti, tehokkaasti ja se tehtiin kuntien kanssa yhteistyössä. Valtaosa toimeentulotukiasiakkaista saa myös Kelan myöntämiä etuuksia (Eronen ym. 2016. 18.)

Mikäli asiakkaan tai perheen varat jäävät alle tämän toimeentulotuen määrittämien tulojen ja menojen erotuksen, puhumme köyhyydestä tai taloudellisen avun tarvitsemisesta. Suomen perustuslaissa on määritelty (731/1999) 19§:ssä, että oikeus sosiaaliturva on jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa sekä on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Tällä lailla taataan se, että jokaisella on oikeus perustoimeentuloon työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana. Myöskin lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella on oikeutettu saamaan perustoimeentulo. Laissa ei ole kuitenkaan määritelty sitä, mikä taso tulisi olla perustoimeentulon euromääränä (Eronen ym. 2016. 49.)

2.2. Taloudellisen auttamisen lähtökohdat ja menetelmät

Taloudellinen avustaminen mielletään yleisesti kunnan palveluksi tai jopa velvollisuudeksi. Sosiaalitoimen tehtävänä on toimia yhteistyössä kaikkien kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavien tahojen kanssa, tarkoituksen mukaisten sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelujen järjestämistä sekä tarvittaessa niiden tuottamista ja yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa (Kananen ym. 2008. 143.)

Diakoniatyö Suomen luterilaisen kirkon seurakunnissa aineellisen avun antaminen on noussut vahvasti esille 1990-luvun laman jälkeen, eikä muutosta ole vielä näkyvissä. Ruoka-apu ja taloudellinen auttaminen ovat diakoniatyön yksi työmenetelmä, mutta varsin tarpeellinen (Helin ym. 2010. 28-30.)

Sosiaalityössä ja diakoniatyössä on olennaista ihmisten kohtaaminen. Asiakkaiden arjen haasteet ja taloudellisen tuen tarve ovat yleisin syy palveluihin hakeutumiseen. Toimijoiden ensisijaiset toimet ovat hieman erilaiset, koska sosiaalitoimiston toimintaa määrittelee erilaiset lait ja asetukset missä määritellään taloudellinen tuki, kun taas diakoniatyössä taloudellinen tuki ei ole ensisijaista työskentelyssä. Työelämään sijoittuvassa tutkimuksessa määritellään asiat ja ilmiöt ammatillisuuden kautta, jotka kuuluvat omaan ammattialaan (Vilkkä 2005, 13.)

2.2.1. Sosiaalityön taloudellinen auttaminen

Vuoden 2016 tilastoja toimeentulotulosta ei ole vielä käytössä, tilastojen pitäisi ilmestyä 11/17. Vuonna 2015 toimeentulotukea myönnettiin 259 010 kotitaloudelle ja 400 225 henkilölle. Toimeentulotukea saavien kotitalouksien määrä kasvoi 2,2 prosenttia ja henkilöiden 1,8 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Toimeentulotuen kokonaismenot vuonna 2015 olivat 740,6 miljoonaa euroa ja ne kasvoivat edellisestä vuodesta 0,3%. Suomen väestöstä toimeentulotukea sai 7,3 % eli 400 225 henkilöä (Tanhua ym. 2015. 1-2.)

Toimeentulotuki on sosiaalityössä viimesijainen etuus, mitä asiakkaat voivat hakea, kun muut toimeentulon lähteet eivät voi taata perheelle riittäviä elinehtoja. Yhteiskunnassamme toimeentulotukiasiakkaat ovat heikoimmin toimeentulevia, vaikka saavat taloudellista avustusta. (Forssén, ym. 2012, 114). Kelassa hoidetaan perheiden perustoimeentulotuki ja sosiaalityössä voidaan myöntää harkinnanvaraista- ja täydentävää toimeentulotukea. Nämä tuet ovat perheille sosiaalityöntekijän harkinnalla myönnettäviä taloudellisia tukia esim. kohtuulliseksi määriteltujen asumiskulujen ylittävät kulut kertaluonteisesti, lääkekulut tai muuten arvioidaan asiakkaan elämän tilanne niin, että kertaluonteisella rahallisella avustuksella parannetaan mahdollisuuksia selvittää haastavasta elämän tilanteesta.

2.2.2. Diakoniatyön taloudellinen auttaminen

Seurakunnissa on varattu diakoniatyöhön määrärahat, mistä on osa varattu taloudelliseen auttamiseen. Vuonna 2015 taloudelliseen auttamiseen käytettiin 7,8 milj. euroa. Lisäksi järjestetään erilaisia tapahtumia, myyjäisiä, kolehtia yms joiden avulla saadaan kerätyksi

enemmän varjoja taloudelliseen auttamiseen. Kriteerit voivat vaihdella eri hiippakuntien ja niiden seurakuntien välillä. Myös työntekijän henkilökohtaiset mielipiteet diakoniatyön sisällöstä voi vaihdella, mikä näkyy taloudellisen tuen kohdentamisessa. Aineellisen avun lisäksi asiakas saa diakoniatyöstä neuvontaa, ohjausta, keskustelemista, rohkaistamista, kannustamista ja hengellistä auttamista. Mikäli asiakas antaa luvan, niin hänen asioidensa ympärille on myös mahdollista koota yhteistyöverkosto asioiden selkeyttämiseksi (Gothoni ym 2010, 94-95.)

Yhteisötyö-termillä on kirkollisessa kontekstissa toimialuetta laajentava merkitys. Yhteisötyötella pyritään kohti sellaista yhteisöä, joka muodostuu paikkakunnalla asuvien ja toimivien ihmisten kanssa. Tärkeimpänä asiana on ihmisenä olemisen peruskysymykset, kuten hyväksytyksi tuleminen ja itsensä merkitykselliseksi kokeminen. Suomen evankelis-luterilainen kirkko on erityisesti 2000-luvulla useissa strategioissaan kirjannut yhteisön ja yhteisöllisyyden keskeiseksi päämääräkseen. Diakoniatyössä yhteisötyö on kansalaistoiminnan kanssa yhteisiä ryhmiä tms. toimintaa ja yhteistyötä verkostojen kanssa (Gävert 2016. 37-38.)

Äänekosken seurakunnan ruokapankki perustettiin vuonna 1998, se välittää maksutonta ruoka-avustusta tilapäisesti vaikeassa elämäntilanteessa oleville kotitalouksille. Ruokapankki on auki keskiviikkona ja perjantaina klo 9-11. Ruokapankkilähetteen saamisen edellytys on aina ensiksi asiointi diakoniatuimistossa diakoniatyöntekijän luona. Ruokakassiin oikeuttava lähete on mahdollista hakea diakoniatuimistosta, mikäli taloudellinen tilanne on erityisen vaikea eikä Kelan myöntämä perustoimeentulotuki riitä. Yhteistyössä Äänekosken kaupungin aikuis- ja perhesosiaalityön kanssa on sovittu, että sosiaalityöntekijä voi kirjoittaa asiakkaalle lähetteen ruokapankkiin, jolloin asiakas voi noutaa ruokakassin suoraan ruokapankista ilman diakonin tapaamista akuuteissa elämäntilanteissa.

Diakoniatyöntekijän ja asiakkaan kanssa kartoitetaan apua hakevan ihmisen/perheen elämäntilanne ja harkinnanvaraisesti tarvittaessa myönnetään avustus. Avunhakijalla on hyvä olla mukana tiedot/päätös mahdollisen toimeentulotuen, sairaseläkkeen, kela-päivärahan tai vastaavan etuuden maksamisesta. Ruokapankkilähete ja ruokakassi on haettava aina henkilökohtaisesti. Muilla alueilla Suolahdessa, Sumiaisissa ja Konginkankaalla taloudellista ja taloustilanteen selvittelyapua voi saada käymällä diakoniatuimistossa päi-

vystysajalla tai sopimalla käynnin muuna aikana. Ruokapankissa ruokakasseja ovat jakamassa Äänekosken kaupungin Työllisyysyksikön työntekijöitä sekä seurakunnalta on tarvittaessa paikalla diakoni.

2.3. Yhteistyötavat

Verkostotyö vakiintui 1970-luvulta lähtien lähinnä sosiaalityön piirissä, sitä on kehitetty ja siihen on koulutettu ihmisiä suomessakin jo 1980-luvulta lähtien. Verkostot eivät ole pysyviä muodostumia, ne muuttuvat ajan mukana. Parhaimmillaan asiakkaan verkostotyön moniammatillinen kokonaisuus muodostuvat toisiaan täydentävistä osista, kun täydentävää asiantuntemusta tarvitaan. Pahimmillaan asiakkaat eivät ole tulleet kuulluksi, sovitut toiminnot sopivat huonosti heidän elämäänsä ja lopputuloksena on sekava joukkotoimenpiteitä, asiakasta vedetään eri suuntiin (Seikkula ym. 2009. 13-14.)

Kuntien tehtävänä ei ole yksinomaan palvelujen tuottaminen vaan myös paikallisten hyvinvointiresurssien kokoaminen ja mobilisoiminen. Sosiaalityön muutoksessa ja sen kehittämistä paikallisesti mietimme sosiaalitoimiston kehittämispäivässä, kuinka saisimme jo olemassa olevat verkostot sekä yhteistyökumppanit luontevasti asiakastyön mukaan. Seurakunnassa ja erityisesti diakoniatyössä on tehty perinteisesti yhteistyötä mm. vammais-, lastensuojelu-, päihde- ja vanhusjärjestöjen kanssa unohtamatta kunnan yhteistyökumppaneita.

Kuntien kanssa aito verkostoituminen yhteisöjen ja järjestöjen välillä merkitsee tasavertaisen osapuolien yhteistyötä. Yhteistyöllä haetaan kumppaneita samantyyppisillä arvopohjilla sekä eettisillä perustoilla olevia pitkäaikaisia ja vakiintuneita yhteistyökumppaneita. Yhteistyöllä etsitään molempien osapuolten tavoitteiden toteuttamiskeinoja, mikä edellyttää molemminpuolista luottamusta. Olennaista on, että kummankaan toimijan tehtävänä ei ole taloudellisen voiton tuottaminen. Yhteistyöllä ei ole tarkoitus korvata julkisia palveluja eikä vähentää julkista vastuuta kansalaisten hyvinvoinnista (Hiilamo ym. 2010. 221-222.)

2.3.1. Parityöskentely

Suomessa on tehty jo vuosikymmeniä verkostotyötä, mutta tiivis parityöskentely mahdollistaa meidän ammatillisten toimenpiteiden mitkä liittyvät toistemme toimintaan yhteiseksi auttamiskokonaisuudeksi. Parhaimmillaan tämä moniammatillinen kokonaisuus muodostuu toisiaan täydentäen eri osa-alueilla ja samalla osataan yhdessä hakea lisää täydentävää tietoa. Pahimmillaan tämä ammatillinen kokonaisuus on epätietoisuutta vastuista sekä mahdollisia väärinkäsityksiä mitkä johtavat umpikujaan. Kuitenkin tässä menetelmässä on ajatuksena asiakaskeskeisyys sekä pienen paikkakunnan tuomat toimintamahdollisuudet (Seikkula ja Arnkil. 2009. 12-13.)

Käytännössä työparin voi kutsua kummasta toimintaorganisaatiosta asiakkaan luvalla sopimalla yhteisen asiakasajan. Tapaamisessa asiakkaalle korostetaan molempien tahojen vaitiolovelvollisuutta sekä asiakkaan toimimista oman elämänsä asiantuntijana yhteisen päämäärän saavuttamiseksi. Diakoniatyössä taloudellisessa tuessa on määriteltä, että muut yhteiskunnan myöntämät tuet tulee olla ensin haettu ja sitten voidaan harkita kerta-luonteista taloudellista avustamista. Kun työparina ovat sosiaalityöntekijä ja diakoni, niin näiden tukien hakeminen avustetusti voi onnistua jo ensimmäisellä tapaamiskerralla Kellan e-palvelujen kautta, mikäli niitä ei ole jo haettu. Näin seuraavalle tapaamiselle ja ohjaukselle on laajemmat toiminta mahdollisuudet kohden asiakkaan asettamaa päämäärään (Helin ym. 2010. 72-73.)

2.3.2. Ruokapankki

Food Redistribution in the Nordic Region, Experiences and results from a pilot study on ensimmäinen pohjoismainen tutkimus ruoan uudelleenjaosta ja yksi harvoista ruoan uudelleenjakoa käsittelevistä systemaattisista tutkimuksista Euroopassa. Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa on tehty kansallisia pilottitutkimuksia, joissa on tarkasteltu sekä ruokapankkeja että paikallista uudelleenjakoa. Ruoan uudelleenjakoa tarjoaa suuren käyttämättömän potentiaalin kaikissa Pohjoismaissa (Hanssen ym 2014, 10-13.)

Ruokapankin historia on viidenkymmenen vuoden takana Yhdysvalloissa. Vuonna 1967 perustettiin ensimmäinen ruokapankki Phoenixissa ja käytäntö rantautui Eurooppaan vuonna 1984 Ranskaan. Ruokapankki perustettiin, koska elintarvikkeiden hinnat olivat niin korkealla, ettei työssäkäyvillä amerikkalaisilla ollut varaa ruokaan. Iltalehti julkaisi

uutisen 9.5.2008, minkä mukaan yli puolet ruokapankin apua käyttävien sosiaalinen status oli kokopäivätoissa olevia ihmisiä. Ruokapankit muodostivat avustusmuodon, jonka varassa haavoittuvaisessa asemassa olevien ihmisten perusturva eli leipä oli (Hänninen, ym. 2008, 5-6.)

2.3.3. Ruokapankin tulo Suomeen

Lama 1990-luvulla toi tullessaan paljonkin muutoksia Suomessa yhteiskunnan toimintoihin sekä uusia toimijoita hyvinvointipalvelujen tuottajina. Suomea on pidetty hyvinvointivaltiona, mutta sen suojarakenteet eivät sittenkään olleet suuressa talousahdingossa tukevia tai suojattuja. Ruokapankki tuli avuksi erilaisille aineellisen avun ja sosiaalisen tuen muodoille. Mediajulkisuudessa nousi esille ilmaisia elintarvikkeita jakaviksi tahoiksi, kuten Helsingissä Yllätysten tori tai Espoossa Manna-apu. Evankelis-luterilaisen kirkon ruokapankit toimivat kiinteästi yhteistyössä diakoniatyön kanssa. Ensimmäinen ruokapankki perustettiin vuonna 1995 Tampereelle, uusi valtakunnallinen tilanne ja avuntarve huomioitiin perustamalla Kirkon ruokapankkityöryhmä samana vuonna (Hänninen ym, 2008, 7-10.)

3. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITEET

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää ja monipuolistaa yhteistyössä sujuvat yhteistyökäytännöt Äänekosken aikuis- ja perhesosiaalityön ja diakoniatyön välille äänekoskelaisten hyväksi. Tavoitteena oli, että yhteistyötoiminnasta kehittyä toimialarajojen ylittävää työskentelyä asiakkaiden arjessa aikuis- ja perhesosiaalityön ja diakoniatyön välille.

Konkreettisena tavoitteena oli valmistaa osana työyksiköiden perehdytykseen liittyvään materiaaliin yhteistyömenetelmistä ja sovitusta yhteistyömalleista opaslehtinen. Sen tarkoituksena oli vahvistaa olemassa olevaa yhteistyötä osaksi työntekijän työmenetelmää sekä olla osana perehdytyskansiota. Samalla toivoisin sen toimivan myös työyhteisön yhtenä osana, kehittyvää verkosto- ja yhteistyötyöskentelyä.

Asiakkaisiin liittyvää yhteistyötä toimijoiden välillä kehitetään yhteisissä tapaamisissa, jossa diakoniatyöntekijät ja aikuis- ja perhesosiaalityön työntekijät tapaavat säännöllisesti. Yhteistyötä on tarkoitus rakentaa jatkossakin vuorovaikutuksessa, mikä johtaa luontevaan tiiviimpään yhteistyöhön.

Koska olen aikuis- ja perhesosiaalityön tiimissä töissä ja opiskelijana saan olla työharjoittelussa sekä yhteistyössä seurakunnan kanssa, niin minulla on mahdollisuus olla tässä kehittämistyössä mukana intensiivisenä osallistujana sekä aktiivisena kehittäjänä.

Tässä työssä on koostettu tutkimuksien yhteistyömenetelmiä ja niiden tuloksia, sekä tuotu esille käytössä olevat Äänekosken kaupungin aikuis- ja perhesosiaalityön ja Äänekosken seurakunnan yhteiset palveluratkaisut.

Opinnäytetyöni koostuu pääasiassa yhteistyömenetelmistä ja toimijoiden käytössä olevien yhteistyömenetelmien kokoamisesta. Opinnäytetyö on osana suurempaa kehittämisprosessia, jossa olen osallisena opiskelijana sekä Äänekosken kaupungin työntekijänä.

Aiheesta tuli suoraan toive opiskelijalle aikuis- ja perhesosiaalityön esimieheltä, koska sosiaalityön kehittämisessä on nyt suuri muutosvaihe. Sosiaalityössä on meneillään valtakunnallisia ja maakunnallisia kehittämisprosesseja, mutta paikallisten toimintatapojen ja yhteistyön kehittäminen on erittäin toivottavaa.

3.1 Ammatilliset lähtökohdat

Yhteistyö ei ole tarkoitus sinänsä, vaan sillä on aina jonkin tarkoitus. Kokonaisvaltainen sosiaalitoimen ymmärtäminen alueellisiin haasteisiin sekä palveluiden kohdentamiseen on vahvaa paikallista palvelua. Tämä tarkoittaa toiminnallisesti sosiaalitoimen yhteistyötä kaikkien kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavien tahojen kanssa. Kokemukset hyvinvoinnista syntyvät aina jossakin ympäristössä, ihmisten väliset yhteydet, kokoontumiset ja kohtaamiset sekä lähiympäristön vaikuttavuus huomioiden.

Äänekoski koostuu neljästä pienestä asuinlähiöstä ja välimatkat saattavat olla maantieteellisesti pitkät, niin palveluiden saaminen sekä yhteisten voimavarojen yhdistäminen ovat äänekoskelaisten eduksi.

Kuntaliitoksen sekä seurakuntien yhdistyminen ovat kiinnostaneet kuntalaisia sekä minua paikkakuntalaisena palveluiden osalta. Uusien isojen organisaatiokokonaisuuksien ja niiden toimintatapojen omaksuminen on vienyt vuosia. Palveluiden keskittäminen Äänekoskelle kunnan palveluissa, ovat tuottaneet arjen haasteita kuntalaisille, mutta seurakunta-palveluiden saatavuus on jäänyt pienemmille asuin alueille.

3.2. Yhteistyötahot

Tein opinnäytetyön Äänekosken kaupungin perhe- ja sosiaalityön ja Äänekosken seurakunnan käyttöön. Aikuis- ja perhesosiaalityön esimies sekä työyhteisö ja Äänekosken seurakunnan diakoni lupautuivat ohjaamaan ja tukemaan opinnäytetyössäni. Opinnäytetyön ohjaavana opettajana toimi Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen lehtori.

Opinnäytetyöni taustalla on Äänekoskella sosiaalityön ja diakoniatyön yhteistyön kehittäminen ja uusien mahdollisten työmenetelmien löytyminen. Tämän taustalla oli sosiaalityön esimiehen toive, että yhteistyötä voisi kehittää ja tiivistää, koska sosiaalityön perustyön olemus muuttui olennaisesti toimeentulotuen siirtyessä Kelalle tammikuussa vuonna 2017.

Keskeisenä opinnäytetyöni kehityskohteena on yhteistyön tiivistäminen sekä ammatillisen verkostotyön resurssien käyttäminen asiakaslähtöisesti. On järkevää toimia yhdessä yhteisten asiakkaiden kanssa luontaisissa kohtaamisissa ja asiakkaan omalla lähialueella.

Keskustelukulttuuri voi olla hyvinkin erilainen eri toimijoiden organisaatioissa, on tärkeää löytää yhteinen kieli sekä määritellä käsitteitä ja avata mahdollisuus avoimeen keskusteluyhteyteen. Yhteistyön tiivistäminen mahdollistuu tapaamisilla ja ne ovat hyvä alku luontevalle yhteistyölle. Yhteinen tavoite on sitoutuminen yhteistyöhön ja sen kehittämiseen äänekoskelaisten hyväksi (Vilkka 2005, 14-15, 44-46.)

3.2.1 Äänekosken kaupungin perhe- ja sosiaalityö

Äänekosken ja Suolahden kaupunginvaltuustot sekä Sumiaisten kunnanvaltuusto hyväksyivät syyskuussa 2005 kuntien välisen yhdistymissopimuksen ja esityksen valtioneuvostolle kuntajaon muuttamiseksi. Valtioneuvosto päätti toukokuussa 2006, että Sumiaisten kunta, Suolahden kaupunki ja Äänekosken kaupunki lakkautetaan ja tilalle perustetaan

niiden alueet käsittävä uusi kunta, joka ottaa käyttöönsä Äänekoski-nimen ja kaupun-
kinimityksen. Uusi kuntajako tuli voimaan 1. tammikuuta 2007. Koninkangas oli liitetty
Äänekosken kaupunkiin jo vuonna 1993. (Äänekosken kaupunki. Hallinto ja talous.)

Äänekosken kaupungin sosiaalityön palveluiden tehtävänä on vahvistaa asukkaiden hy-
vinvointia ja toimintakykyä, edistää omatoimisuutta ja turvallisuutta sekä ehkäistä epä-
kohtien syntymistä. Sosiaalityö on sosiaalihuollon ammattihenkilöstön suorittamaa oh-
jausta, neuvontaa ja sosiaalisten ongelmien selvittämistä sekä erilaisia tukitoimia. Sosi-
aalityön palveluja saa sosiaalitoimistoista Äänekoskelta ja Suolahdesta. (Äänekosken
kaupunki. Sosiaalityö.)

Äänekoskella asuu tilastotiedon mukaan 31.12.2016 oli runsaat 19 374 asukasta. Ääne-
koski on ollut jo usean vuoden ajan muuttotappiokunta. Vaikkakin kaupungissa on suuria
työllistäjiä sekä valtakunnallisia suuria rakennusprojekteja, niin työttömyys on kohtalai-
sen suuri 15,8 %. (Äänekosken kaupunki. Talous ja hallinto.)

3.2.2 Äänekosken evankelis-luterilainen seurakunta

Äänekosken seurakunta toimii neljällä alueella: Äänekosken ja Suolahden kirkkopiireissä
sekä Sumiaisten ja Konginkankaan kappeliseurakunnissa. Seurakuntien liitos tapahtui
vuonna 2007 samalla kun tapahtui kuntaliitos Äänekoski; kaupungit Äänekoski ja Suo-
lahti sekä kunnat Sumiainen ja Konginkangas yhdistyivät. (Äänekosken seurakunta. Kir-
kot ja tilat.)

Seurakunnan toimintaa on neljällä alueella, sen toiminnan tukemiseksi luotiin yhteistyö-
verkosto. Hallintoa, taloutta ja toimintaa ohjaa yhteinen strategia. Työtä suunnitellaan ja
tehdään yhdessä alueiden asukkaiden, järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. (Ääne-
kosken seurakunta. Kirkot ja tilat.)

Äänekosken kirkkopiiri on jatkoa vanhalle Kanta-Äänekosken seurakunnalle. Seurakunta
perustettiin v. 1907 ja siihen kuului silloin myös nykyinen Suolahden kirkkopiiri ja osa
Sumiaisten kappeliseurakunnan alueesta. Äänekosken kirkkopiirin alueella sijaitsevat
kirkkoherranvirasto, taloustoimisto ja työalatoimistot. Seurakuntalaisista suurin osa asuu
tällä alueella. (Äänekosken seurakunta. Kirkot ja tilat.)

Suolahden kirkkopiirissä on vireää seurakuntatoimintaa. Tästä on esimerkkinä jokasyksyinen seurakuntaviikko, jota on vietetty vuodesta 1994 lähtien. Viikon aikana järjestetään tapahtumia monen ikäisille. Viikon suunnittelussa ja järjestelyissä ovat vahvasti olleet mukana luottamushenkilöt, nyttemmin kirkkopiirin piirineuvosto. Seurakuntalaiset kantavat myös vastuuta jumalanpalveluksissa, pitävät hartauksia, vetävät raamattu-, rukous ja käsityöpiirejä, lähetystyön tilaisuuksia, ovat mukana musiikkitoiminnassa ja kuoroissa, ystävätoiminnassa sekä monenlaisissa talkoissa ja tempauksissa. (Äänekosken seurakunta. Kirkot ja tilat.)

Konginkankaan kappeliseurakunta jatkaa vanhan, itsenäisen seurakunnan toimintaa osana Äänekosken seurakuntaa. Kappeliseurakunnassa järjestetään toimintaa kaikenikäisille, seurakuntalaiset ovat tervetulleita kerhoihin, kuoroihin, jumalanpalveluksiin, neulekahvilaan jne. (Äänekosken seurakunta. Kirkot ja tilat.)

Sumiainen on ollut osa Rautalammin ja myöhemmin osa Laukaan seurakuntaa. Vuonna 1842 Sumiaisista tuli Laukaan kappelikunta, mikä lisäsi sen itsenäisyyttä. Kirkkoherrakunnaksi Sumiainen erkani vuonna 1906. Itsenäisyyttä kesti vuoteen 2006 saakka, jolloin Sumiainen siirtyi silloisen Suolahden seurakunnan kappeliksi. Vuoden 2007 kuntaliitoksen myötä Sumiainen on Äänekosken seurakunnan kappeli. (Äänekosken seurakunta. Kirkot ja tilat.)

4. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyö toteutettiin osallistumalla Äänekosken kaupungin aikuis- ja perhesosiaalityön ja Äänekosken seurakunnan diakoniatyön yhteistyön kehittämistyön palavereihin. Toteutustapana oli kehittämispainotteinen opinnäytetyö, jossa uusia yhteistyömenetelmiä luodaan yhdessä työntekijöiden kanssa.

4.1 Kehittämispainotteinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö oli yhteinen prosessi työelämän kanssa, se oli osana kokonaisvaltaista kehittämistyötä. Keskustelu kehittämishankkeen lähtökohdista, tavoitteista ja menettelyta-voista käytiin yhteistyössä työelämän kanssa. Keskustelussa määriteltiin kehittämishankkeen arvotausta ja tieto- ja taitoperusta, jolle se pohjautui. Opinnäytetyön tekijän tuli katsoa kokonaisuutta; tarvittavan tietoperustan hahmottaminen, laadun ja määrän määrittäminen ja kytkeminen se osaksi isompaa käytännön kokonaisuutta

Kehittämispainotteisessa opinnäytetyössä rajattiin teoreettisen viitekehyksen eri osiossa, mistä näkökulmasta asiaa tarkasteltiin. Tämän työn tärkeitä osia olivat teorian lisäksi aiemmat tutkimukset sekä käsitteiden määrittäminen. Tärkeää oli myös, että tekijä osasi yhdistää ammatillisen teorian osaksi ammatillisuutta käytännössä. Oman alan ammattikulttuurin kehittäminen, käytännön ratkaisujen pohtiminen kriittisesti olivat keskeinen osa kehittämispainotteista opinnäytetyötä.

Tein opinnäytetyöni suoraan työvälineeksi ja sen tavoitteena oli kehittää alueellista yhteistyötä kahden toimijan välillä. Ammattikorkeakoulujen koko opetustoiminta korostaa kiinteää yhteistyötä työelämään sekä alueellisten palvelujen kehittämisen näkökulmasta, joten opinnäytetyöni oli lähtökohdaltaan ammattikorkeakoulun painotusten mukainen. Oppilaitoksen opetus on painottunut työelämän ja siihen liittyviin kehittämisen vaatimuksiin ja sen yhdistäminen työelämän käytännön kehittämiseen, näin kahden toimijan osallistumisen elementit ovat löydettävissä tästä työstä (Vilka 2005, 11-13.)

Tämän yhteistyöprosessin aikana sosiaalityön omissa työkokouksissa pohdittiin mm. seuraavia kysymyksiä:

- Kuinka yhteistyöpalaverit olisi hyvä koollekutsua ja kuka sen tekee?
- Millainen työnjako on järkevää?
- Saavutetaanko tällä jotain uutta lisäarvoa asiakkaalle?
- Onko sosiaalityöntekijöiden hyvä jalkautua työpariksi?
- Yhteinen työn kehittäminen

Opinnäytetyössä ei mielestäni ollut suuria riskejä, koska taustaorganisaatiot olivat tehneet yhteistyötä jo ennen tätä työtä. Molemmat toimijat olivat sitoutuneita yhteistyön kehittämiseen sekä etsivät aktiivisesti yhteistyömenetelmiä. Säännöllisesti kokoontuva yhteistyöpalavaveri mahdollisti myös opinnäytetyön edistymisen. Opiskelijana pohdin ja arvioin myös itse jatkuvasti työn edistymistä, mutta tätä työtä käytiin läpi myös yhteistyöpalavereissa.

4.2 Prosessin kuvaus

Opinnäytetyön aihe ja sen työstäminen, oli minulle mielekästä alusta asti ja sen tekeminen oli motivoivaa, koska työskentelen sosiaalitoimessa ja opiskelin diakoniatyötä. Aiheen ajankohtaisuus ja työn kehittämisen tarpeellisuus työelämälähtöisesti innostivat minua perehtymään aiheeseen tarkemmin.

Opinnäytetyön materiaalin kasaaminen, yhteistyökuvioiden ymmärtäminen ja niissä toimiminen sekä työn tekninen kirjoittaminen oli välillä hyvinkin haastava prosessi. Opiskelijana meillä oli lupa ihmetellä, kysellä ja ainakin teoriassa asioiden kyseenalaistaminen, mutta käytäntö, toimintaympäristöjen historia sekä jatkuva muutos sosiaalialalla varsinkin, toi tähän oppimisprosessiin useita erilaisia haasteita.

Suunnittelutyö aloitettiin syksyllä 2016 työryhmätyöskentelyssä perhe- ja aikuissosiaalityön tiimissä. Ensimmäinen aikuis- ja perhesosiaalitiimin idea ja toive-tiimit pidettiin marraskuussa 2016. Seuraava vaihe oli opiskelijan osallistuminen molempien tiimien omaan tapaamiseen. Tämän piti olla, mutta Kelan kanssa yhteistyö toimeentulotuen siirrostä vaati täyden suunnittelu- ja siirtymävaiheen työskentelyä, joten sosiaalitoimistossa ei ollut tähän aikaa.

Tarkoituksena oli, että prosessia viedään yhdessä eteenpäin ja minulla opiskelijan roolissa on olla osallistujana työryhmässä, kokoamassa yhteiset ideat, tavoitteet sekä pitää pöytäkirjaa tapaamisissa, huolehtien myös tiedottamisesta työyksiköissä.

Kehitystyötä seurataan yhteisissä säännöllisissä tapaamisissa sekä arvioidaan asiantuntijoiden avulla molemmissa työyksiköissä, koska paras tuntemus käytännön asioiden tiimoilta on työntekijöillä. Yhteistyössä suunnitellaan sen jatkuvuus sekä uusien toimintatapojen käyttöön ottaminen. Riskinä oli pienien työyhteisöjen osalta sairauslomamat, koska useasti työtehtävät ovat jaoteltu eikä työtä voi / kannata siirtää toiselle lyhyen poissaolon vuoksi. Suuri toiminnallinen muutos kunnan toimeentulotukityössä vaati syksyllä 2016 laajaa työpanosta yhteistyöhön Kelan kanssa, jolloin suunnittelutyö oli tauolla. Joten aikataulujen yhteensovittaminen kahden eri organisaation kanssa muodostui heti haastavaksi. Kevään 2017 yhteistyöpalaveri siirtyi sovitusta aikataulusta kuukaudella eteenpäin, jolloin olin itse sairauslomalla. Yhteistyöpalaverissa oli esillä opinnäytetyöni aihe eli yhteistyön kehittäminen, sain muistion sekä oman työtiimin uuden työmenetelmäohjeistuksen sairauslomalta palattuani. Uutena kokeiluna otettiin käyttöön sosiaalityöntekijän jalkautuminen Sumiaisten kappeliseurakunnan aamupuuro-tapahtumaan kerran kuukaudessa sekä kokeiluun otettiin osallistuminen myös Konginkankaan kappeliseurakunnan vastaavaan tapahtumaan.

Keskustelin sosiaalityön tiimin kanssa sekä henkilökohtaisesti työntekijöiden kanssa pitkän kevättä 2017 ideoista, halukkuudesta suunnitella sekä aikaisemmin kokeiluista työmenetelmistä. Sosiaalitoimen työntekijöiden halukkuus osallistua asiakkaan verkostoon tuotiin esille useissa keskusteluissa. Positiivinen ja kehityksmyönteinen työote oli kannustavaa ja rohkaisevaa myös minulle opiskelijana tulevaan uuteen ammattiin.

Kartoitin teoria viitekehystä köyhyydestä, taloudellisesta tuesta sekä verkostotyöstä keväällä ja täydensin työtäni sen mukaisesti. Materiaalia oli paljon teoreettisen viitekehyksen sisällä ja sen käytön rajaaminen oli osittain haasteellista. Osa kirjallisuudesta oli jo vanhaa eikä uutta perustietoutta ollut julkaistu lähivuosina.

Keskustelut diakoniatyön työntekijän kanssa olivat saman suuntaisia, heidän näkökulmastaan tuli esille, kuinka tärkeää on yhdistää paikkakunnan asiantuntisuus äänekoskeilaisten hyväksi. Seurakuntalaisten arki näyttäytyi haastavaksi ja suurena osana oli taloudellisen tuen tarve ja siihen liittyvät kysymykset. Harjoitteluni aikana asiantuntiuuteni sosiaalityöstä koettiin arvokkaaksi ja eduksi asiakastilanteissa.

Suunnittelutyössä tuli ottaa huomioon molempien toimijoiden lait, asetukset sekä toiminnan periaatteet, jotta työ on työyhteisöjä sekä asiakkaita huomioonottava ja kunnioittava. Sosiaalityössä on selkeät toiminnalliset ohjeet, joita lait ja asetukset ohjaavat, nämä olen

sisäistänyt työhistoriani aikana itselleni osaksi ammatillisuuttani. Diakoniatyön osalta minulta puuttui käytännön tuoma varmuus sekä kokonaisvaltainen ammatillisuuden hahmottaminen, mutta opiskeluun liittyvässä harjoittelussa olen saanut siitä käytännön työn kautta tuntumaa.

Kesän ja alkusyksyn aikana täydensin työni teoreettista viitekehystä yhteistyöstä ja sen vaikuttavuudesta. Syyskuun 2017 aikana sain diakoniatyön osalta käytäntöön liittyvistä ajatuksista ja toiveista hyvää koostetta, sekä konkreettisia toiveita työn etenemisestä.

Opinnäytetyön aikataulut oli haasteellista, suoritan opintojani muuntokoulutuksena, kokonaisuudessaan opintoni kestävät kolme lukukautta. Käytännössä opinnäytetyöhön toteuttamiseen minulla oli aikaa vajaa vuosi. Erilaisten aikataulujen yhteensovittamisen problematiikan, oman sairastumisen ja työelämän työjaksollisuuden vuoksi yhteistyö on vasta syventymässä ja kehittymässä. Toisaalta tämä opinnäytetyö oli paikallansa, koska se on osa menossa olevaa kehittyvää yhteistyötä. Äänekosken kaupungin strategiassa 2016 - 2020 on myös määritelty aktiivinen osallistuminen sekä kehittämistyöskentely paikallisten toimijoiden kanssa, joten työni on osallisena suuremmassa kokonaisuudessa.

Vaikka erilaiset aikataululliset haasteet, suunnitelmien muuttuminen ja henkilökohtaisen poissaolo muokkasivat työtä uuteen näkökulmaan, olen tyytyväinen yhteistyöhön ja siitä syntyneeseen asiakaslähtöiseen kehittämistyöhön. Se oli arvokasta niin sosiaalityössä kuin diakoniatyössäkin, joissa halutaan kehittää yhteistyötä ja vastata äänekoskelaisten tarpeisiin. Käytössä olevat menetelmät olivat työparityöskentely, sosiaali- ja diakoniatyön yhteiset kehittämistyöskentelypäivät sekä yhteisien tapahtumien järjestäminen.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1. Opinnäytetyön prosessin arviointi

Äänekosken kaupungin aikuis- ja perhesosiaalityö sekä Äänekosken seurakunta ovat sitoutuneita yhteistyöhön sekä minuun opiskelijana. Opinnäytetyöni suurimmaksi haasteeksi osoittautui aikataulujen yhteensovittaminen ja erittäin lyhyt toteuttamisaika. Ke-

hittämistyö vaatii aina hyvän pohjustuksen sekä aikaa sen toteuttamiseksi. Pienet työyhteisöt ovat haavoittuvia, jolloin yksittäisen työntekijän kalenteri määritteli mahdollisia tapaamisia sekä suuri toiminnallinen muutos sosiaalityössä.

Yhteiskunnalliset haasteet sekä asiakkaiden asioiden hektisyys vaativat työntekijöiden työn ensisijaisen huomioimisen, kehittämistyö jää ymmärrettävästi toissijaiseksi. Kuitenkin positiivinen asenne ja halukkuus yhteistyön kehittämiseksi pitää prosessia käynnissä edelleenkin. Opiskelijana minulle oli tärkeää huomata, että joidenkin asioiden eteenpäin meneminen ei ole yksiselitteistä ja mitä moninaiset asiat siihen vaikuttavat eikä se ole henkilökohtaista.

Asiakkaiden haastavat elämäntilanteet sekä moninaiset ongelmat ovat vaikeita kokonaisuuksia niin asiakkaille kuin työntekijöillekin. Työntekijät toivat keskusteluissa esille, että he kaipaavat työparia jonka kanssa voi jakaa työtehtäviä sekä ammatillisuutta voi käyttää laajemmin asiakkaan eduksi. Toisaalta esille tuli myös työssäjaksamisen näkökulma, kun työntekijät pohtivat yksin työskentelyn haasteita ja omien voimavarojen riittävyyden vai riittävätkö ne haastavissa tilanteissa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli olla osana yhteistyön kehittämisessä kahden organisaation välillä. Yhteistyö oli jo hyvällä mallilla ja prosessi jatkuu edelleen, molempien halukkuus sekä toiminnan kehittäminen ovat yhteisten äänekoskelaisten hyväksi. Yhtä uutta yhteistyömenetelmää kokeiltiin kesän ja nyt alkusyksyn aikana, sen vaikuttavuutta sekä toimivuutta arvioitiin nyt lokakuun yhteistyötapaamisessa. Kokeilu oli ollut kannattavaa, joten työpari toimintaa laajennettiin kaikille alueille sekä toimijoiden tilaisuuksiin osallistuminen vastavuoroisesti otettiin käyttöön.

Yhteistyössä on tärkeää yhdessä sovitut menetelmät sekä rajata toiminta selkeästi, niin välttämään väärin ymmärryksiltä ja päällekkäiseltä työltä. Luottamus ja avoimuus yhteistyössä mahdollistaa jatkuvan kehityksen sekä asiakaskeskeisyyden yhteisessä palveluprosessissa.

Opinnäytetyön myötä oli hienoa havaita, että Äänekoskella on halukkuus sekä valmius tehdä ammatillista yhteistyötä. Toisen työn arvostaminen sekä selkeästi ammatillisesti tasavertaisen työparityöskentelyn perusteet olivat Äänekoskella perusarvoina yhteiseen työskentelyyn. Aikaisemmista opinnäytetöistä mihin perehdyin, tuli esille, että yhteistyö oli ollut vajavaista tai sitä ei ollut. Sosiaalityössä ja diakoniatyössä arvostetaan toisen

tekemää työtä ja se koetaan tarpeellisenä. Yhteinen tahtotila oli jo olemassa sekä yhteistyötä, joten yhteistyön kehittäminen otettiin motivoituneesti vastaan ja se on osana niin sosiaalityössä kuin diakoniatyössäkin. Näiltä osin opinnäytetyöni tarkoitus toteutui.

5.2 Tulokset

Opinnäytetyössä tuloksina nousivat esille Äänekoskella yhteistyöhalukkuus toimia työpareina sekä myönteinen ilmapiiri kehittämisprosessin jatkuvuuden mahdollistavat toimintaympäristöt. Tämän näkisin merkittävänä tuloksena, koska Paajasen Pro Gradu-tutkimuksessa (2008 Tampere) oli keskeisenä tuloksena, etteivät sosiaalityöntekijät kaivaneet itselleen työparia, mutta diakonit toivoivat tasavertaista työparia. Oman roolini näkisin yhteistyötä edistävänä. Olen toisen toimijan vakituinen työntekijä ja opiskelijana sain olla toisella toimijalla työharjoittelussa, niin harjoitteluni aikana yhteistyö tiivistyi luontaisesti sekä tuli konkreettisia yhteistyömuotoja.

Tämän kehittämistyön myötä on otettu käyttöön uusi käytäntö, että sosiaalityöntekijät voivat osallistua työaikana seurakunnan järjestämiin aamupuuro-tapahtumiin, joita järjestetään kaikilla neljällä alueella. Aamupuuro-hetkessä voi luontevasti jalkautumalla tavata asiakkaita, yhteistyökumppaneita ja mikä tärkein, olla ihmisten tavoitettavissa.

Parityöskentely on ollut käytössä aikaisemminkin yhteistyömenetelmänä, mutta tämän prosessin myötä sitä käytetään joustavammin sekä yhteydenottoja on ollut useampi molempien toimijoiden puolelta tämän syksyn aikana. Kutsuva osapuoli pyytää aina suostumuksen asiakkaalta yhteistyöhön, näin voidaan toimia ammatillisesti.

Ruokapankin läheteiden kirjoittamisoikeus säilytetään edelleen sosiaalityöntekijöillä, koska se on koettu hyväksi asiakastyön aloittamismenetelmäksi. Sosiaalityöntekijöillä ei ole muita heti annettavia konkreettisia auttamisen menetelmiä, mutta tämä yhteistyömuoto mahdollistaa kohdatuksi tulemisen ja avun saamisen tunteen asiakkaalle, jolloin asiakastyö mahdollistuu positiivisen kokemuksen kautta jatkossakin.

Molemmilla toimijoilla on suuremmat kehittämishankkeet, mutta tämä yhteistyömenetelmienkehittäminen jatkuu osana suurempaa kokonaisuutta edelleen. Ensi vuonna asiakkaille suunnitellaan yhdessä järjestettäviä ryhmiä sekä mahdollisesti Yhteinen pöytä-hanketta, mitkä ovat uusia työmuotoja Äänekosken sosiaalityön ja diakoniatyön välillä. Näkisin, että vaikuttavuus sekä asiakkaiden kokemus autetuksi tulemisesta vahvistuu yhteistyön kautta.

Yhteistyö on nyt hyvällä mallilla ja kehitystyötä jatketaan, vaikka oma osallistumiseni jäi kevään tapaamisessa väliin ja opinnäytetyöprosessini päättyi. Työharjoittelun tuoma mahdollisuus aktiiviseen ja vastuulliseen osallistumiseen osana työyhteisöjen kehittäjänä, mahdollisti yhteistyön kehittymisen avoimeksi sekä osaksi käytännön työtä. Olen jatkossa osallisena kehitystyössä omasta ammatillisesta roolistani ja koenkin, että se on hyväksi koko prosessin jatkumiselle toimia ns. sillan rakentajana, kuten työharjoitteluohjaajani sanoi.

5.3 Ammatillinen kasvu

Yhteistyö ja verkostoituminen ovat olleet pitkään osa vakiintuneista työmenetelmistä sosiaalialalla, näiden vaikuttavuutta korostetaan ammatillisissa opinnoissa asiakaslähtöisyyden lisäksi. Yhteiskunnalliset haastavat muutokset sekä palveluiden muutokset tuovat haasteita työyhteisöihin ja työntekijöille. Työn tekeminen, siihen käytettävä aika ja resurssit asettavat työyhteisöjä miettimään työn organisointia uusien haasteiden edessä.

Opinnäytetyötä tehdessäni huomasin, että halukkuus sekä valmius vaikuttavaan ammatilliseen yhteistyöhön oli molemmissa organisaatioissa ja siihen haluttiin uusia näkökulmia sekä käytäntöjä. Mielestäni on tärkeää, että työtä lähestytään eri näkökulmista ja sitä kehitetään aktiivisesti asiakaslähtöiseksi sekä kohdennetaan järkeväksi yhteistyössä. Asiakkaiden haastavat sekä monimutkaiset elämän tilanteet vaativat asiakkaalta voimavaroja sekä kykyä hakea apua eikä ammattilaisillakaan ole yksiselitteisiä vastauksia tai tukea tilanteeseen. Itse sosiaalialan ammattilaisena ja tulevana diakonina koen, että ihmisen kohtaaminen kokonaisvaltaisesti on ensiarvoisen tärkeää. Ilahduin havainnoista, että diakoniatyön puolella on enemmän aikaa olla läsnä asiakkaan elämässä. Diakoniatyön asiakastyössä ei ole asetettu tarkkoja määräaikoja tai suoritteiden määrää, siinä määrin kuin

sosiaalityössä. Olen jotenkin ihastunut ajatukseen, että minulla on tulevana diakonina mahdollisuus suunnitella asiakastapaamiset niin, että asiakas tulee kuulluksi kokonaisvaltaisemmin.

Yhteistyössä työntekijöiden vahvuudet ammattitaidossa tulevat hyvin asiakkaan eduksi, koska yhdellä tapaamisella saattaa monikin asia selvitä, jolloin jatkotyöskentelyssä asiakasta voi tavata välillä yksinkin. Näin työntekijöiden aikaa voi käyttää järkevästi resursoiden asiakkaiden palvelupoluissa.

Asiakkaat toivovat, ettei heidän tarvitsisi juosta luukulta toiselle, eikä toistaa asiaansa ja elämäänsä aina uudelleen ja uudelleen työntekijän vaihtuessa. Niin sosiaalityössä kuin diakoniatyössä ovat vastuutyöntekijät, joten asiakkaalle ovat tutut työntekijät palveluissa. Tosin asiakkaan elämään lähestymisen näkökulma on erilainen toimijoiden välillä, mikä tuo asiakkaalle mahdollisuuden tuoda asioitaan eri tavalla esille. Asiakkaalle saattaa olla haasteellista, että verkostossa on sekä sosiaalityöntekijä että diakoni, koska hän on saatanut valita elämästään osa-alueita, joista on puhunut vain toiselle työntekijälle. Asiakkaalla on myös mahdollisuus kieltäytyä verkostotyöstä niin halutessaan.

Verkostotyöhön osallistuvan työntekijän on tärkeää osata tunnistaa asiakkaan itsemääräämisoikeus sekä kunnioittaa sitä. On tärkeää huomioida asiakkaan uskonnollisuus ja kunnioittaa sitä kyseenalaistamatta. Jäin miettimään, että onko asiakkaan vaikeaa toteuttaa hengellistä elämäänsä sosiaalityöntekijän läsnä ollessa ja kuinka sosiaalityöntekijä osaa suhtautua uuteen työelementtiin, kuitenkin tukien asiakkaan elämää. Pohdin myös sitä, että hyötyisikö pelkästään sosiaalityön asiakkuudessa oleva henkilö mahdollisesta yhteistyöstä seurakunnan kanssa. Diakoniatyö nähdään vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaisena auttamisena sekä ihmisen vastuullisuuden ja omaehtoisen toimintakyvyn tukeminen (Helin ym. 2010, 37.) Tämä yhteistyömalli kuitenkin mahdollistaa asiakkaalle kokeilla mahdollisesti jotain uutta niin halutessaan. On kuitenkin tärkeää, että oma työntekijä kysyy luvan yhteistyöhön asiakkaalta ennen yhteistä tapaamista.

Työntekijöinä emme voi aina ennalta tietää asiakkaan vakaumusta tai halukkuutta yhteistyöhön, mutta kohteliaasti voi asiakkaalta sitä kysyä sekä samalla kertoa mahdollisista yhteistyöverkostoista. Näin asiakkaalle voi löytyä verkostotyöskentelyn kautta apua, vertaistukea, mielekästä tekemistä sekä kokonaisvaltainen huomioimisen kokemus. Sosiaali-

ja diakoniatyössä on hyviä yhteisiä perusarvoja, joiden mukaan yhteistyötä on hyvä rakentaa ja pitää niitä yllä.

Asiakkaiden haasteet ja heidän persoonalliset tavat tuoda asioitaan esille, saattavat haastaa työntekijän ammattitaitoa ja jaksamista. Intensiiviset asiakastapaamiset vievät työntekijältä voimavaroja ja haastavat välillä ammatillisen osaamisenkin äärirajoille. Huomasin keskusteluissa, kuinka molempien yhteistyökumppaneiden työntekijät olivat tyytyväisiä siihen, että työparin avulla voi taakan jakoa suunnitella jo ennen asiakastapaamista. Työparien keskinäinen työtilanteiden suunnittelu sekä jakaminen ovat eduksi koko työyhteisölle unohtamatta työntekijän omaa jaksamista. Olemme kuitenkin asiakastyössä persoonana henkilökohtaisesti työkalu, josta tulee huolehtia mahdollisimman hyvin. Ei ole tarkoituksenmukaista käyttää työkalu loppuun, sillä sitä ei voi vaan vaihtaa tai tilata uutta versiota käyttöön.

5.4 Eettisyys ja luotettavuus

Kahden organisaation kanssa työskentelyssäni kiinnitin huomiota erityisesti siihen, että suhtaudun molempiin toimijoihin tasavertaisesti kunnioittaen. Tämä oli minulle tärkeää, koska itse työskentelen toisessa organisaatiossa. Tavoitteenani oli tiedottaminen tasapuolisesti molemmissa organisaatioissa sekä pidin yhteyttä avoimesti sähköpostitse niin, että kaikki osapuolet näkivät viestiketjun.

Yhteisen ajan löytyminen on konkreettista nykypäivän työprosessien haastavuutta, ei pystytty toteuttamaan toivottua tavoitetta tai työprosessia tietyssä aikataulussa, vaikka on yhteinen tahtotila. Sain todeta, että joustavuus, kykyä toimia ja edetä suunnitelmien muuttuessa kohti päämäärää, ovat osa vahvaa ammatillisuutta. Näitä tarvitaan ammatillisessa toiminnassa ja yhteistyössä. Opiskelijana tämä oli tärkeä havainto ja erittäin opettavaista minulle.

Pohdin useasti, että vaikuttaako opinnäytetyön tekemiseen oma roolini, koska työskenteleminen sosiaalitoimessa. Useiden keskustelujen jälkeen työntekijöiden kanssa molemmissa organisaatioissa, rohkenen sanoa, että roolini oli hyvä. Sosiaalitoimen puolelta tuli keskusteluissa esille, että prosessissa oli tarpeellista ammatillisuuteni, kun tunnen sosiaalityön käytäntöjä ja lakeja, niin on helpompaa huomioida diakoniatyön osuutta yhteistyössä

avarakatseisesti. Diakoniatyön puolelta tuli esille, että tuon vahvaa sosiaalityön osaamista, mikä auttaa heidän kokonaisvaltaista asiakkaan huomioimista sekä vahvistaa myös heidän ammatillista osaamista.

5.5 Jatkokehittämisasiheet

Yhtenä kehittämisasiheena näen säännöllisten tapaamisten jatkamista sekä työkuormien jakamista yhteistyössä. Haastavat asiakastilanteet ovat kuormittavia, mutta yhteistyössä tilanteiden ja työtehtävien jakaminen auttavat työssäjaksamiseen. Yhdessä keskustelu, asioiden ja ilmiöiden näkyväksi tuominen, ovat työssäjaksamisen tukevia menetelmiä. Säännöllisissä tapaamisissa on hyvä jatkaa hedelmällistä yhteistyötä sekä tehdä molempien työtä tunnetuksi, niin näin saavutetaan kokonaisvaltaista äänekoskelaisten kohtaamista.

Suunnitelmana oli tehdä opaslehtinen ja perehdytyskansioon oma sivu Äänekosken kaupungin sosiaalityön ja seurakunnan diakoniatyön yhteistyöstä, mutta se ei ollut mahdollista tällä aikataululla. Käytännön kokemuksen myötä todettiin yhteistyöpalaverissa, että kun henkilöstömuutoksia tulee, niin tiedon sekä sovittujen työmenetelmien jatkuvuuden turvaamiseksi opas olisi hyvä tehdä.

Jalkautuvan sosiaalityön sekä uusien sosiaalityömuotojen kehittäminen osaksi paikkakunnan palveluita yhteistyössä seurakunnan diakoniatyön kanssa mahdollistavat järkevän asiakaslähtöisen työn. Yhteiset tavoitteelliset vertaistukiryhmät, hankkeet ja työparityökentelyä tuovat Äänekoskelle jatkossa syvällisemmän sekä vaikuttavuudeltaan asiakastyöhön mahdollistavia työmenetelmiä.

Jatkossa on mielenkiintoista nähdä miten asiakkaat suhtautuvat suunnitelmallisempaan yhteistyöhön ja mitkä ovat sen vaikutukset. Työntekijöiden osalta on myös hyvä havainnoida, onko verkostotyöllä vaikuttavuutta työn kuormittavuuden kokemuksiin, muuttuuko asiakkuusprosessiajat ja saavutetaanko tällä työkäytäntö minkä asiakkaat kokevat tarpeelliseksi. Tämä olisi jatkossa hyvä tutkimuksen aihe paikallisen sosiaali- ja diakoniatyön vaikuttavuudesta äänekoskelaisen asiakkaan elämässä.

5.6 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi oli haastava, mutta erittäin antoista. Työn ajankohtaisuus ja tarpeellisuus nousivat molemmissa yhteistyötahojen osalta hyvin esille. Opiskelun aikataulu asetti rajat, joita oli noudatettava minkä vuoksi työn ja kirjoittamisprosessin rajoituksia oli tehtävä. Mielestäni paras tuotos on se, että yhteistyötä on ja se jatkuu edelleen aktiivisena sekä asiakaslähtöisesti Äänekoskella.

Yhteistyö ei ole itseisarvona merkityksellistä eikä vaikuttavaa, mikäli sen ympäriltä puuttuvat tarkoitus, luottamus, avoimuus sekä salliva ilmapiiri. Yhteiskunnan muutoksen haasteet ovat työyhteisöissä osana arki- ja kehittämistyötä, eikä sen toteuttaminen ole aina mielekästä eivätkä voimavarat siihen välttämättä riitä. Yhteistyössä on osattava miettiä, onko se osa jotain suurempaa suunnitelmaa vai onko se asiakkaan tarpeista lähtöisin ja hyödyttääkö se kaikkia yhteistyön kumppaneita.

Tämän työn myötä minulle vahvistui ajatus siitä, että yhteistyö ja sen erilaiset työmuodot ovat tarpeettomia elementtejä työssä, mikäli tärkein asia unohtuu prosessista, ihminen. Olemme työntekijöinä oman alamme ammattilaisia, joilla on työn arvot, lait, asetukset, työyhteisön tavoitteet sekä tieteelliset teoriat osana ammattitaitoa ja inhimillisenä osana toteutamme sitä persoonina. Kun osaamme työntekijöinä lähestyä asioita sekä huomioimme ihmisen kokonaisuutena elämäntilanteessaan ja hänen näkökulman huomioiden, niin lähtökohtaisesti asiakas tulee silloin autetuksi. Kokemus kuulluksi tulemisesta ja avun saaminen asioihin, mihin hän sitä itse kokee tarvitsevänsä, mahdollistaa ihmisarvoa ja henkilöä kunnioittavan tuen.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakoniamattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Gothóni, Raili; Helosvuoki, Riita; Kuusimäki, Kalle ja Puuska, Karolina (toim.) 2012. Kantakaa toistenne kuormia. Helsinki: Kirjapaja.
- Gävert; Titi 2016. Diakonia barometri. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 45. Kuopio Grano Oy.
- Eronen, Anne; Lehtinen, Timo; Landèn, Pia ja Perälähti, Anne (toim.) 2016. Sosiaalibarometri 2016. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. Helsinki.
- Blomgren, Sanna; Karjalainen, Jouko; Karjalainen, Pekka; Kivipelto, Minna; Saikkonen, Paula ja Saikku, Peppi 2016. Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere Juvenes Print Oy.
- Forssén, Katja; Roivanen, Irene; Ylinen, Satu ja Heinonen; Jari 2012. Kohtaako sosiaalityö köyhyyden? Sosiaalityön tutkimuksen vuosikirja 2011. Painettu EU:ssa
- Hanssen; Ole Jorgen, Ekegren; Per, Gram-Hanssen; Irmelin, Korpela; Pirjo, Langevad-Clifforth, Nanna; Skov-Olsen, Kristin, Silvennoinen; Kirsi, Stare; Malin, Sternmarkck; Åsa, Svanes; Erik 2014. Food Radistriburion in the Nordic Region. Experiences and results from a pilot stydy. Denmark.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki ja Jokela, Ulla 2010. Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa. Helsinki: Edita.
- Hiilamo, Heikki ja Saari, Juho (toim.) 2010 Hyvinvoinnin uusi politiikka – johdatus sosiaalisiin mahdollisuuksiin. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja. Tampere: Juvenes Print Oy.
- Kellosalo, Anne 2015. Vain muutos on pysyvää: kokemuksia diakoniayhteistyöstä sosiaalityön näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Itä, Pieksämäen yksikkö. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Latvus, Kari; Häkkinen, Sakari ja Von Weisberg, Hanne 2010. Köyhien Raamattu. Helsinki: Kirjapaja.

Hänninen, Sakari; Karjalainen, Jouko; Lehtelä, Kirsi-Marja ja Sivasti, Tiina 2008. Toisten pankki, ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Paajanen, Taina 2008. Diakonia- ja sosiaalityö kumppaneina sosiaalisen työn kentällä. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Pro gradu-tutkielma.

Roivanen, Irene; Heinonen, Jari ja Ylinen, Satu 2011. Köyhä byrokratian rattaissa. Kunnallissalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 64. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Seikkula; Jarkko ja Arnkil, Tom Erik 2009. Dialoginen verkostotyö. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Esa Print Oy.

Tanhua; Hannele ja Kiuru; Sirkka 2015. Toimeentulotuki 2015. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Sosiaaliturva 2016.

Toimeentulotukilaki 1997. 30.12.1997/1412 Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 6.5.2017

Tuomela, Teija 2010. Yhteinen hyvä – yhteinen asia: yhteistyön kehittäminen Mäntyharjun kunnan sosiaalityön ja Mäntyharjun seurakunnan diakoniatyön välillä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Itä, Pieksämäen yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opin näytetyö.

Vilkka; Hanna 2005. Tutki ja Kehitä. Helsinki: Tammi.

Äänekosken kaupunki. Talous ja hallinto. i.a. Viitattu 5.11.2017. <https://www.aanekoski.fi/kaupunki/hallinto-ja-talous/perusinfo-kaupungista>

Äänekosken kaupunki. Sosiaalityö. i.a. Viitattu 5.11.2017. <https://www.aanekoski.fi/palvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalityo>

Äänekosken seurakunta. Kirkot ja tilat. i.a. Viitattu 5.11.2017. <http://www.aanekosken-seurakunta.fi/kirkot-ja-tilat>